

Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL projekts

„KLUSĀS ROKAS”

Projekta nacionālie sadarbības partneri :

Valsts aģentūra „Sociālās integrācijas centrs”, Nedzirdīgo jauniešu un viņu draugu organizācija „EFRAIMS”, Humāno iniciatīvu atbalsts fonds, Valmieras pilsētas dome, Rēzeknes pilsētas domes sociālās aprūpes pārvalde

---

NEDZIRDĪGO MOTIVĀCIJAS INTEGRĀCIJAI SABIEDRISKAJĀ DZĪVĒ, NODARBINĀTĪBAS AKTIVITĀTĒS VEICINĀŠANAS PASĀKUMU MODUĻI

SATURS

PROBLĒMSITUĀCIJAS APRAKSTS

RISINĀJUMS:

1.bloks

Nodarbinātības valsts aģentūras aktivitātes

- Kursi, apmācība;
- Darba devēju informēšana;
- Palīdzība nedzirdīgam darba meklētājam:
  - Darba piedāvājumu apkopojums;
  - Darba meklētāja asistenti – starpnieki;
  - Darba asistenti.

2.bloks

Profesionālā izglītība

- Profesionālās izglītības iespēju paplašināšana nedzirdīgajiem;
- Zīmju valodas tulka pakalpojumi integrētās mācību iestādēs.

3.bloks

Nodarbinātību veicinošie pasākumi pašvaldībās

- Nedzirdīgo konsultants;
- Nodarbinātības koordinators.

4.bloks

Motivācijas programmas nedzirdīgajiem

- Speciālistu darba grupu organizēšana motivācijas programmu izstrādei;
- Motivācijas programmu realizācija;
- 1. – 3. bloka aktivitāšu realizācija.

PROBLĒMSITUĀCIJAS APRAKSTS:

Projekta realizācijas gaitā tika detalizēti apzināta nedzirdīgo situācija darba tirgū, kas atklāja nedzirdīgo Latvijas iedzīvotāju nodarbinātības un sociālās integrācijas tendences. Kā īpaša mērķgrupa tika izdalītas sievietes. No aptaujātajiem 109 nedzirdīgajiem strādā 34% vīriešu un 29% sieviešu. 48% sieviešu nestrādā jau vairāk kā piecus gadus. 96% no nestrādājošajām sievietēm nav Nodarbinātības Valsts aģentūras uzskaitē, jo uzskata, ka šī aģentūra tāpat nespēj viņām palīdzēt darba meklējumos.

Kā galveno iemeslu nespējai atrast darbu respondenti min nepietiekamo profesionālo kvalifikāciju – 88%, nedzirdību par bezdarba iemeslu atzīst tikai 4%. 96% aptaujāto nav piedalījušies nekādos pasākumos konkurētspējas palielināšanai.

Teorētiski Nodarbinātības valsts aģentūra piedāvā nedzirdīgajiem bezdarbniekiem dažādus apmācības kursus, bet diemžēl praktiski šī apmācību forma netiek izmantota, jo, lai nokomplektētu grupu, ir nepieciešami minimāli 6 apmācāmie vienā specialitātē. Nedzirdīgo bezdarbnieku skaits sadalē pa reģioniem nav tik liels, lai varētu izveidot apmācības grupas, katru sešu cilvēku sastāvā, jāņem vērā arī cilvēku atšķirīgā iepriekšējā sagatavotība, prasmes, iemaņas un spējas. Tādējādi rodas situācija, ka modulārās apmācības kursi netiek izmantoti, jo nav iespējams nokomplektēt pilnu apmācāmo grupu to dzīves vietas tuvumā.. Šajā sistēmā ir jāveic izmaiņas, kā arī jārisina jautājums par jaunu, adaptētu programmu izveidi, kas piesaistītu lielāku skaitu potenciālo apmācāmo.

Arkārtīgi ierobežotas ir nedzirdīgo jauniešu iespējas iegūt konkurētspējīgu profesiju, IZM profesionālās izglītības sistēma faktiski ir

pilnīgi nesagatavota apmācīt invalīdus (tai skaitā nedzirdīgos), nav nepieciešamās saiknes starp vispārējās izglītības un profesionālās izglītības mācību iestādēm, profesionālās pārkvalifikācijas sistēma nedzirdīgajām sievietēm ir nepieejama – NVA nespēj sniegt vajadzīgo palīdzību bezdarbniekiem – invalīdiem. Viņu intereses ignorē arī augstākas izglītības sistēma. Te apriori jau noteikta nevienlīdzība, atpalcība visai turpmākajai dzīvei. Nedzirdīgajiem pat netiek dota iespēja sevi pierādīt, sabiedrības ignorance norāda - lūdz pabalstus vai labākajā gadījumā tevi gaida šuvējas vai apkopējas darbs.

Valstī nav neviena normatīvā dokumenta, neviena likuma, kas ieinteresētu darba devējus pieņemt darbā nedzirdīgus strādniekus, tāpēc, pēc LNS rīcībā esošajām ziņām, apmēram 60% darbaspējīgā vecuma dzirdes invalīdu ir bez darba, depresīvajos rajonos un starp nedzirdīgajām sievietēm šis rādītājs ir vēl augstāks, pēc LNS reģionālo biedrību ziņām tas ir pat 80%. Turklāt jāņem vērā tas, ka runa nav tikai par darba devēju noraidošo attieksmi vai darba vietu nepieejamību, runa arī par to, ka daudzos rajonos šo darba vietu vienkārši nav.

Darba tirgus Latvijā ir klaji nelabvēlīgs dzirdes invalīdiem diapazonā no agresīvi atgrūdoša līdz pilnīgi ignoratīvam. Darba devēji gandrīz automātiski, pieņemot darbā nedzirdīgu sievieti, uzskata, ka pieņem darbā neprofesionālu strādnieci, kuru varēs pēc sirds patikas izmantot, likt strādāt virsstundas, maksāt neadekvāti zemu atalgojumu.

Radošu, interesantu darbu, cieņas pilnu attieksmi, mazu (pateicoties visu iepriekšējo valdību deklarētajai „neprioritārajai” sfērai - invalīdiem), bet tomēr algu nedzirdīgie var cerēt atrast tikai savā – LNS sistēmā, darbu vispār – ar radu vai draugu palīdzību. Valsts nodarbinātības, profesionālās orientācijas,

pašvaldību iestāžu u.c. palīdzība šajā jautājumā līdz dzirdes invalīdiem nenonāk vispār.

„Darba tirgu nedzirdīgie parasti neatstāj, viņus darba tirgus vai nu nepieņem vispār vai izmet, kā liekus un nevajadzīgus.”

Visu šo diskriminējošo apstākļu kopums rada nedzirdīgajos apātiju, viņiem zūd motivācija pat mēģināt kaut ko darīt savas dzīves kvalitātes uzlabošanā, jo nav ticības pozitīvam iznākamam.

Motivācijas trūkums ir visnopietnāk risināmā problēma, jo nav nozīmes realizēt nopietnus projektus un radīt vislabvēlīgākos apstākļus darba tirgū, ja pašai mērķauditorijai ilgstošas diskriminācijas rezultātā ir zudusi motivācija izmantot šos labvēlīgos apstākļus.

Paralēli profesionālās izaugsmes iespēju uzlabošanai nedzirdīgajiem ir jāizstrādā speciāli nedzirdīgo mērķauditorijas specifikai atbilstošas motivācijas programmas, jāiekļauj finansējums to izstrādāšanai un realizēšanai valsts budžetā, līdzīgi kā motivācijas programmu realizācija no ieslodzījuma atbrīvotajiem probācijas dienestos.

RISINĀJUMS:

1.bloks

Valsts Nodarbinātības Aģentūras aktivitātes

- Kursi, apmācība

Nepieciešams adaptēt piedāvātās mācību programmas tieši potenciālajiem nedzirdīgajiem darba ņēmējiem. Piedāvātās apmācību formas ir neatbilstošas nedzirdīgo bezdarbnieku iepriekšējai profesionālajai sagatavotībai, kā arī to pasniegšanas veids nav pietiekami audiovizuāli sagatavots un adaptēts nedzirdīgo auditorijai. NVA apmācību programmu sagatavošanā ir jāsadarbojas ar LNS speciālistiem.

Tāpat arī nav veikti pētījumi par tām nodarbinātības formām, kuras šobrīd ir pieprasītas darba tirgū. Pēdējos gados ir ievērojami pieaudzis pieprasījums pēc darbiniekiem, kurus nodarbina ekonomiski patstāvīgas ģimenes. Ir vajadzīgas aukles, ekonomes, parādīties arī pieprasījums pēc cilvēkiem, kas varētu darba laikā iepirkties ģimenes vai vientuļo strādājošo māšu vajadzībām. Par šādām nodarbinātības iespējām nav nedz pētījumu, nedz apmācību. Te paveras plašs darba lauks NVA un LNS sadarbībai.

NVA nacionālās programmas „Atbalsts aktīvo nodarbinātības pasākumu ieviešanai” projektā „Apmācības bezdarbnieku un darba meklētāju konkurētspējas nodrošināšanai” tiek piedāvātas moduļu apmācību programmas

senioriem, kuras adaptējot un nedaudz pārstrādājot var realizēt nedzirdīgo sievietes, pirmspensijas vecuma bezdarbnieču apmācībā, kā piemēram, „Saimniecības vadīšana”, „Mājkalpotājas darbs”, „Palīgs mājas darbos”, „Guvernantes darbs”, „Aukles darbs”, „Mājskolotājas darbs” un citas profesijas, kuras nedzirdīgie varētu apgūt pēc atbilstošas adaptētas apmācību programmas.

NVA pētījumā „Ilgstošo bezdarbnieku kvalitatīvā sastāva atbilstības darba tirgus pieprasījumam izvērtēšana” priekšlikumos un rekomendācijās norādīts :

- *Būtu ieteicams veidot mērķtiecīgus pasākumus bezdarbnieku apmācībai. Tie varētu izpausties kā pakalpojumi konkrētu darba devēju vajadzībām. Būtu nepieciešams izstrādāt arī apmācības programmas, balstoties uz aprēķiniem par darbaspēka pieprasījumu konkrētajā teritorijā.*
- *Būtu nepieciešams uzlabot NVA sadarbību un informācijas apriti ar darba devējiem, kas ļautu uzlabot biržas kvalitāti.*

Tātad arī NVA atzīst vajadzību pēc sadarbības un pēc jaunām apmācības programmām, apmācības metodikām. Šeit ir visi priekšnoteikumi sadarbībā ar LNS izstrādāt konkrētas apmācības formas nedzirdīgajām sievietēm bezdarbniecēm. Projekta „Klusās rokas” realizācijas gaitā ir izveidojusies cieša sadarbība ar dažām NVA reģionālajām filiālēm, tās darbinieki ir izpratuši situāciju un nedzirdīgo problemātiku, tāpēc mums ir pamats ticēt, ka apsolutā sadarbība apmācības programmu adaptācijā nepaliks tikai sarunu līmenī.

Projekta „Klusās rokas” viena no nacionālā sadarbības partnera HIAF veikto pētīju rezultātā izveidotajā datu bāzē atrodama informācija par

profesijām, kurās nedzirdīgie jaunieši labprāt vēlētos strādāt, ja vien būtu neierobežotas iespējas izglītoties izvēlētajā jomā.

- Darba devēju informēšana

Latvijas darba devējs bieži vien neaizdomājas par to, ka nedzirdīgs cilvēks varētu būt labs un centīgs darbinieks, jo vispārējais priekšstats par nedzirdīgo profesionalitāti ir klaji diskriminējošs. Tāpēc pārņemama būtu Vācijas pieredze, kur NVA strādā **darbā iekārtošanas asistenti**, kas ir dzirdīgi. Viņi iepazīstas personīgi ar katru bezdarbnieku un tad atbilstoši viņa spējām uzmeklē potenciālos darba devējus, runā ar tiem un darbojas kā starpnieki darba intervijā un sākotnējā darba apmācībā.

Tāpat arī darba devēji tiek informēti par nedzirdīga cilvēka psiholoģiskajām īpatnībām un veidiem, kā risināt problēmas saskarsmē ar nedzirdīgu darbinieku. Ieguldot nedaudz piepūles un pacietības, darba devējs iegūst lojālu, motivētu, uzticamu un čaklu darbinieku.

- Palīdzība nedzirdīgam darba meklētājam*:

- Darba piedāvājumu apkopojums;
- Darba meklētāja asistenti – starpnieki;
- Darba asistenti.

* Detalizēts darba asistenta/konsultanta pienākumu apraksts pieejams produktā *KONCEPCIJA NEDZIRDĪGAJĀM PERSONĀM NEPIECIEŠAMO SOCIĀLĀ ATBALSTA FORMU IZVEIDOŠANAI*

2.bloks

Profesionālā izglītība¹

- Profesionālās izglītības iespēju paplašināšana nedzirdīgajiem;
- Zīmju valodas tulka pakalpojumi integrētās mācību iestādēs.

Vispārējā cilvēka tiesību deklarācija (ANO Ģenerālā Asambleja pieņēmusi 1948.gada 10.decembrī)

Deklarācijas 23.panta 1.punkts paredz “Ikvienam ir tiesības uz darbu, uz brīvu darba izvēli, uz taisnīgiem labvēlīgiem darba apstākļiem un uz aizsardzību pret bezdarbu”². Šādas tiesības ir nostiprinātas arī LR Satversmē, tomēr reāli šādu tiesību īstenošanā personām ar dzirdes traucējumiem ir ierobežotas. Skaitļi arī norāda uz to, ka invalīdu iespējas tikt nodarbinātiem ir mazākas salīdzinājumā ar tāda paša vecuma cilvēkiem bez invaliditātes. Analizējot nodarbinātības līmeni 2003.gadā var secināt, ka valstī tika nodarbināti tikai 40% invalīdu, salīdzinājumā ar 64,2% nodarbināto personu bez invaliditātes.³ Tas liecina, ka bezdarbam invalīdu vidū būtu pievēršama īpaša uzmanība. Jāuzsver, ka šie statistiskie dati norāda uz invalīdu situāciju

¹ Detalizēts problēmas un risinājuma apraksts pieejams sadarbības partnera Nedzirdīgo jauniešu un viņu draugu apvienības “Efraims” izstrādātajā projektā

² Cilvēktiesību centrs, Cilvēka tiesības Starptautisko līgumu krājums I sējums (pirmā daļa) Universālie līgumi, Apvienotās Nācijas, Ņujorka un Ženēva, 1994., 5.lpp.

³ Eiropas Kopienų Statistiskais birojs (Eurostat) statistika īsumā, tēma 3-26/2003

nodarbinātības jomā kopumā, neizceļot nevienu no atsevišķām invalīdu grupām. Tomēr analizējot esošo situāciju starp dzirdes invalīdiem, kuriem ir smagi dzirdes zudumi šī aina atklājas vēl daudzkārt dramatiskāka par Eurostatā norādītajiem datiem.

Savukārt deklarācijas 26.pants nosaka, ka „ikvienam ir tiesības uz izglītību... Tehniskajai un profesionālajai izglītībai ir jābūt vispār pieejamai, un augstākai izglītībai ir jābūt vienādi pieejamai visiem – atbilstoši spējām.” (Cilvēktiesību centrs, Cilvēka tiesības Starptautisko līgumu krājums I sējums (pirmā daļa) Universālie līgumi, Apvienotās Nācijas, Ņujorka un Ženēva, 1994., 5.lpp.)

Veicot LR likumdošanas analīzi varētu piekrist, ka šādas tiesības nedzirdīgajām personām teorētiski tiek nodrošinātas, diemžēl prakse rāda daudz bēdīgāku ainu, jo nekur netiek definēta „pieejamība”, atstājot valstīm interpretācijas iespēju. Proti, Latvijā „pieejamība” tiek izprasta kā tiešā fiziskā izglītības pieejamība, kas vairāk tiek orientēta uz personām ar kustību traucējumiem. Runājot par izglītību personām ar dzirdes traucējumiem var uzsvērt šīs pieejamības daļēju ierobežošanu, uzliekot nedzirdīgām personām konkrētus nosacījumus, kā piemēru var minēt – obligātu nedzirdīgo personu grupu veidošanu (ne mazāk kā 6 cilvēki). Protams, var arī norādīt uz vārdiem „atbilstoši spējām”, bet šeit arī aktualizējas interpretācijas iespējamība.

ANO Invalīdu tiesību deklarācija (Pasludināta ar Ģenerālās Asamblejas 1975.gada 9.decembra rezolūciju 3447(XXX))

ANO Invalīdu tiesību deklarācijas 3. pants nosaka: “Invalīdiem ir neatņemamas tiesības uz respektu pret viņu cilvēcisko cieņu. Invalīdiem, lai

kāda būtu viņu defekta un nespējas izcelsme, raksturs un smaguma pakāpe, ir tādas pašas pamattiesības kā viņu tāda paša vecuma līdzpilsoņiem, kas vispirmām kārtām nozīmē tiesības baudīt pieklājīgu dzīvi, kas būtu cik vien iespējams normāla un pilnvērtīga. Savukārt 7. pants paredz: Invalīdiem ir tiesības uz ekonomisko un sociālo nodrošinātību un pieklājīgu dzīves līmeni. Viņiem ir tiesības pēc savām spējām iegūt un saglabāt darbu vai nodoties lietderīgai, produktīvai un atalgotai darbībai un iestāties arodbiedrībās”

Tātad no likumdošanas puses šobrīd it kā nav šķēršļu invalīdu profesionālās izglītības iegūšanai, bet problēmas sakne ir likumu un normatīvo dokumentu interpretācijā par sliktu invalīdiem, tiklīdz jautājums skar finanses. Latvijā nedarbojas ļoti daudzi it kā labi likumi, jo nav noregulēts ieviešanas un kontroles mehānisms.

Profesionālās izglītības iespējas nedzirdīgiem jauniešiem pēc pamatizglītības iegūšanas gan specializētajās gan masu skolās un piedāvātie problēmu risinājumi atrodami projekta „Klusās rokas” nacionālā sadarbības partnera nedzirdīgo jauniešu un viņu draugu organizācijas „Efraims” izstrādātajā produktā.

3.bloks

Nodarbinātību veicinošie pasākumi pašvaldībās

- Nodarbinātības koordinators*.

Pašvaldību sociālajiem dienestiem būtu jāpaplašina sociālo pakalpojumu klāsts un jāsniedz pieprasījumam adekvāti sociālie pakalpojumi. Kā jau minēts 96% nestrādājošo nedzirdīgo nav Nodarbinātības valsts aģentūras uzskatē. Tas būtu sociālo darbinieku pienākums motivēt un iesaistīt šos cilvēkus nodarbinātību veicinošās aktivitātēs.

- Nedzirdīgo konsultants*

Ļoti daudzi nedzirdīgie nav sociālo dienestu uzskatē kā palīdzības saņēmēji, jo neatbilst maznodrošināto vai krīzes situācijā nonākušo statusam. Tas liecina, ka sociālais dienests strādā tikai ar tiem klientiem, kuru galvenā problēma faktiski ir finanses. Sociāli diskriminētās iedzīvotāju grupas, kurām visvairāk ir nepieciešama sociālā integrācija, rehabilitācija un preventīvie pasākumi, nemaz nav iekļauti pašvaldību sociālo nodaļu redzeslokā. Tā rezultātā mēs saskaramies tikai ar problēmas sekām, kad bieži vien palīdzēt vairs nav iespējams (pašnāvības, smagas saslimšanas, vardarbība).

Tāpēc katrā sociālajā nodaļā būtu nepieciešams vismaz viens nedzirdīgo konsultants, kas būtu speciāli apmācīts darbam ar nedzirdīgo klientu, prastu zīmju valodu un izprastu nedzirdīgo domāšanas veidu.

* Detalizēts darba asistenta/konsultanta pienākumu apraksts pieejams produktā *KONCEPCIJA NEDZIRDĪGAJĀM PERSONĀM NEPIECIEŠAMO SOCIĀLĀ ATBALSTA FORMU IZVEIDOŠANAI*

4.bloks

Motivācijas programmas nedzirdīgajiem

- Speciālistu darba grupu organizēšana motivācijas programmu izstrādei

Iepriekš 1 – 3 blokos minēto aktivitāšu realizācija ir tikai viens nedzirdīgo reintegrācijas sabiedriskajā dzīvē un nodarbinātības aktivitātēs aspekts.

Nedzirdīgajiem cilvēkiem, invaliditātes specifikas dēļ, it sevišķi ir raksturīgs zems informētības līmenis par savām iespējām un tiesībām, viņi ir neaktīvi savu tiesību izmantošanā un neuzticas valsts un pašvaldību institūcijām spējā mainīt viņu situāciju, dominē arī neticība savām spējām paaugstināt dzīves līmeni.

Diemžēl valsts un pašvaldību institūcijas, problemātiku nepārzinošas organizācijas slikti saprot elementāru lietu – nedzirdīgajiem cilvēkiem, sevišķi grūtībās nonākušajiem, **nav nekādas uzticības dzirdīgo sabiedrībai** ar visām tās institūcijām, jo tieši tās ir viņu problēmu cēlonis.

Visu līdzšinējo neveiksmju un „tradicionālo spēlētāju” nespēja atrisināt problēmas izsaukusi smagu uzticības krīzi. Zaudējuši darbu, līdz ar to dzīves satvaru, jēgu, cilvēki zaudējuši iespēju uzturēt ģimenes, daudziem ir problēmas ģimenes dzīvē, izplatās alkoholisms, asociāla uzvedība. Protams, šādos apstākļos cilvēki norobežojas no apkārtējiem, pašizolējas.

Nedzirdīgajiem cilvēkiem tas izsauc arī ļoti smagas psiholoģiskas problēmas. Ne valsts institūcijas, ne pašvaldību atbalsta dienesti ar šo mērķauditoriju nestrādā pilnā apjomā.

Tāpēc tikai 1 – 3 bloka vien aktivitāšu realizācija neatrisinās nodarbinātības un reintegrācijas problēmu.

Ir aktuāli tieši šobrīd uzsākt izstrādāt speciāli nedzirdīgiem domātas motivācijas programmas, kas mainītu nedzirdīgo motivāciju, attieksmi pret dzīvi un atjaunotu viņos vēlēšanos mainīt savu dzīvi, atteikties no pašizolācijas un uzlabot savas dzīves kvalitāti.

Motīvs = personības aktivitātes rosinātājs, kas dod atbildi uz jautājumu, kāpēc darbība tiek veikta, virzības komponents.

Motivācija = vajadzības, intereses, tieksmes un citi uzvedību veicinošie un vadošie elementi, kas ar attiecīgo darbību raksturo arī cilvēka personību. Parasti motīvus iedala divās vai trīs grupās : pēc satura (bioloģiskie, sociālie un garīgie), pēc funkcijām (tie, kas galvenokārt vada, un tie, kuri veido darbības jēgu), pēc tās nozīmes personības struktūrā.

Motivācijas programmām jābūt vismaz 9 mēnešus garām, kaut gan pēc vadošo Eiropas speciālistu slēdzieniem visefektīvākās motivācijas programmas jāizstrādā vismaz uz divarpus gadiem.

Motivācijas programmu izstrāde un realizācija ir ilgstošs un darbietilpīgs process, kas prasa profesionālas zināšanas un nepastarpinātu situācijas izpratni. LNS piedāvā izveidot darba grupu sekojošā sastāvā:

- Eksperts darbā ar nedzirdīgajiem ar vismaz 5 gadu pieredzi;
- sociālais darbinieks ar pieredzi darbā ar nedzirdīgajiem;
- psihologs;
- psihoterapeits;
- karjeras izvēles eksperts.

Ekspertu grupa izveidos motivācijas programmu nedzirdīgo rehabilitācijai un reintegrācijai sabiedriskajā dzīvē un nodarbinātības aktivitātēs. Motivācijas programmai būs sekojošas sastāvdaļas:

- Sociālo iemaņu paaugstināšanas treniņi;
- Individīda pašapziņas paaugstināšanas treniņi;
- Individuālās psihoterapeitisko konsultāciju personīgo problēmu risināšanai;
- Nodarbības karjeras izvēlē.

- Motivācijas programmu realizācija

Motivācijas programmas vada pieredzējuši speciālisti – psihologi, psihoterapeiti vai sociālie darbinieki, kuri ir iepazīstināti ar sagatavoto motivācijas programmu un nodrošināti ar atbilstošu apmācību par nedzirdīgo specifiku. Motivācijas programmas tiek realizētas LNS reģionālajās nodaļās. Motivācijas programmas minimālais ilgums ir 400 stundas.

Programma tiek realizēta laikā ar pārtraukumiem, lai programmas dalībniekiem būtu pietiekams laiks praksē izmantot un pārbaudīt apgūtās zināšanas, prasmes un iemaņas, kā arī pakāpeniski veidot individuālo attieksmi pret savām spējām un reālo dzīves situāciju.

Motivācijas programmu realizācija to gaitā ir jāizvērtē vismaz reizi divos mēnešos. Vērtēšanu veic un analizē speciālistu darba grupa, kas izveidoja programmu. Speciālisti veic korekcijas, ja tādas nepieciešamas un seko mērķauditorijas attīstībai.

- 1. – 3. bloka aktivitāšu realizācija NVO

NVO darbojas kā līdzvērtīgs partneris valsts un privātajam sektoram. Valsts un pašvaldības var deleģēt konkrētu funkciju realizāciju NVO. LNS var profesionāli organizēt kursus un apmācības, nodrošinot auditoriju ar surdotulkotāju, kā arī sniedzot pasniedzējiem konsultācijas un palīdzību ar nedzirdīgo specifiku saistītās situācijās.

LNS var organizēt darba devēju konsultantu un nedzirdīgo darba meklētāju asistentu profesionālu sagatavošanu, tādējādi aizpildot radušos robu nodarbinātību veicinošo aktivitāšu realizācijā nedzirdīgajiem.

LNS reģionālās nodaļas sadarbībā ar konkrētajām pašvaldībām var sagatavot nedzirdīgo nodarbinātības koordinatoru un nedzirdīgo konsultantu.